

Vojáček, Ladislav a kol., *Dejiny verejného práva v Európe s dodatkom. Vývin verejného práva v USA*

I. vydanie. Vydavateľské oddelenie PRAF UK, Bratislava 2004. 385 stran.

Pavel Salák*

Nová učebnice právnických dejín z Bratislavy na prvni pohľad upoutá již svým názvem, kterým je zcela jasně vymezen její obsah pouze na tu oblast práva, kterou v současnosti nazýváme právem veřejným. Reflektuje tak změnu nového učebního plánu, který předpokládá vytvoření dvou předmětů – Dějiny veřejného práva a Dějiny soukromého práva. Toto členění ve výuce právnických dejín je velmi výjimečné, už s ohledem na to, že ačkoliv rozdělení na veřejné a soukromé právo pochází již od Římanů, užívání tohoto kritéria pro rozdělení právnických norem v právní řádech jednotlivých států není starší víc než dvě století. Autoři jsou si toho plně vědomi a proto zejména v prvních dvou částech učebnice nemohli pominout i některé aspekty soukromoprávní, i když této problematice se bude věnovat jiné skriptum. Jakkoliv s tímto pojetím výuky právnických dejín můžeme polemizovat (budeme-li například tvrdit, že i pojem veřejné a soukromé právo je v různých právnických řádech vnímáno nejednotně, nebo že jejich vzájemná hranice je značně neostrá), nezbyvá než s vedoucím kolektivem souhlasit v tom, že rozsah materie právnických dejín je natolik velký, že cest k jeho utřídění může být mnoho a toto je jedna z možných variant.

Jak název učebnice napovídá, její autoři se zaměřili na vývoj veřejného práva v Evropě, tedy v oblasti, do které Slovensko patří nejen geograficky, ale i kultur-

ně, a která tak na utváření slovenského právního řádu měla největší vliv. Navíc se nevěnuje bez výjimky všem státům Evropy, nýbrž pouze těm nejvýznamnějším (Francie, Německo, Anglie, Itálie), popř. státům sousedícím se Slovenskem (Maďarsko, Rakousko, Polsko). Tento geografický rozměr knihy shledávám jako velmi vydařený. Řada učebních pomůcek zabývajících se právními dějinami přináší poměrně obsáhlé „dějiny světa“ s podrobnými popisy politického vývoje téměř každého státu. Nejen že tím zahlcují čtenáře velkým množstvím informací, často dojde i k tomu, že v oně přemíře informací zanikne to, co je podstatné a přínosné pro pochopení utváření kontinentálního právního systému.

Může se zdát, že z tohoto geografického určení poněkud vybočuje kapitola věnovaná orientálním despotickým, stejně jako kapitola o islámském právu a konec konců i dodatek týkající se vývoje práva amerického. Jakkoliv jsme si zvykli mluvit o tom, že náš právní řád je vybudován na základech položených římským právem, pak nejen kořeny řeckého a římského práva, ale konec konců i kořeny křesťanských norem, je třeba hledat právě v prvních státech vzniklých v Mezopotámii. Konec konců, Bible, jako psaná kniha, vznikla patrně právě během tzv. Babylónského zajetí. Arabský právní systém je třeba studentům také přiblížit, neboť právě arabský právní systém byl a nadále je

* Mgr. Pavel Salák jr., interní doktorand, Katedra dejín státu a práva PrF MU

z ostatních právních systémů evropskému právu (at již kontinentálnímu, nebo anglosaskému) nejbliže. Navíc podstatná část dějin Slovenska, potažmo Uher, je spojena s Tureckou expanzí. Naopak americké právo vychází z evropské, byť především anglosaské, právní tradice a v poslední době čím dál více zpětně evropský právní systém ovlivňuje (jako příklad stačí uvést např. instituty odpovědnosti za výrobek, nebo tzv. sexuální harašení, které se do evropských právních řádů dostaly právě pod vlivem práva USA).

Je otázkou, jestli s ohledem na zaměření učebnice neměla být ještě věnována nějaká kapitola integračním snahám v rámci Evropy a rovněž vývoji mezinárodních organizací a jejich vlivu na právní řády. Zde je ale třeba brát v potaz plán předmětu, jemuž má kniha sloužit jako pomůcka.

Chronologicky je práce rozdělena do tří velkých celků. I toto dělení lze hodnotit jako velmi vhodné. První část je věnována právu ve starověku, druhá pak právu středověkému a novověkému (tedy právnímu vývoji do 19. stol., resp. do poč. 20. stol.), třetí se pak věnuje právnímu vývoji ve 20. stol. V této souvislosti můžeme uvažovat, jestli by nebylo vhodnější 19. stol. přesunout do třetí části, protože právě v tomto století dochází ke vzniku moderního práva a pozvolna se vytváří dělení práva podle právních odvětví, nicméně použité dělení je rovněž vhodné. Na rozdíl od většiny dosavadních učebnic již není tato pomůcka dovedena pouze do r. 1945, nicméně reflektuje i poválečnou situaci. Bohužel, kolektiv autorů se nepodařilo dokončit práci k jinému zlomovému bodu – např. k r. 1989, což se nepříznivě projevuje zejména v kapitolách věnovaných sousedním státům Slovenska.

V rámci jednotlivých oddílů je pak látka členěna podle jednotlivých států. Zatímco v prvním oddíle jsou státy řazeny chronologicky, ve zbývajících dvou oddílech jsou státy řazeny podle významu, proto také na výklad o římském právu navazuje kapitola o Franc-

ké říši a Byzanci, tedy „nástupnickým“ státům Římské říše. Oddíl, který se věnuje středověkému a novověkému právu navíc předchází obecná kapitola která v sobě obsahuje stručnou charakteristiku středověkého a novověkého práva a jeho prameny, což zjednodušuje studentům pochopit vývoj práva jako celku. Bohužel, jak oddíl věnující se starověkému právu, tak oddíl o právu ve 20. stol., obdobnou kapitolu postrádá.

Bohužel, nevyšla zcela snaha jednotlivé kapitoly věnované různým státům rozčlenit podle jednotného systému na několik částí. První část se měla věnovat nástinu politického vývoje daného státu v daném období, druhá část pak státoprávnímu uspořádání a konečně třetí pramenům práva. Tento systém se však podařilo udržet pouze v prostředním oddíle o středověkém a novověkém právu. Naopak v prvním i druhém oddíle jsou jednotlivé kapitoly strukturovány chronologicky. Stejně tak se bohužel, ne ve všech kapitolách prosadily graficky (kurzívou) odlišené vsuvky, které blíže osvětlují některá významná fakta (ať už se to týká důležitých osob, právní pramenů, nebo historických událostí). Tyto vsuvky velmi vhodně porušují monotónnost textu, což učebnici přidává na čtivosti.

Je také otázkou, do jaké míry učebnice dostala svého názvu a zaměření na veřejné právo, zda se pojem veřejné právo nesrazil pouze na právo ústavní, popř. správní a právo trestní.

Přes výše uvedené výtky se domnívám, že učebnice autorského kolektivu Bratislavské univerzity je vhodnou pomůckou pro studenty nejen této, ale i jiných právnických fakult. Jako hlavní přednosti učebnice spatřuji především její přehlednost, logické členění a také výběr informací, které jsou studentům sdělovány. Skriptum shrnuje vše podstatné a nezavaluje studenty zbytečným přívalem informací. Svým zaměřením „pouze“ na veřejné právo nabízí studentům jiný úhel pohledu, než ostatní učebnice právních dějin.